

Školství pohledem ekonoma D. Münicha.....	str. 4
Téma: maturity	str. 6
Pohled do Středočeského kraje.....	str. 8
Proč jsou finští žáci úspěšní?	str. 11

odborné vzdělávání

ROČNÍK 15 / ČERVEN 2011

www.nuov.cz

Vážené čtenářky a čtenáři,

letos se uskutečnily maturity poprvé v nové podobě, a proto se tomuto tématu věnujeme podrobněji. A to i přesto, že v době uzávěrky tohoto vydání teprve probíhaly ústní zkoušky a ještě nebylo vyhodnoceno, do jaké míry byl start nových maturit úspěšný. Na několika odborných školách jsme proto zjišťovali názory pedagogů a jejich postřehy vám zprostředkováváme. Pozornost jsme ovšem zaměřili také na maturity z profilových předmětů, které v poslední době zůstávají stranou pozornosti, přitom na odborných školách jde o velmi podstatnou část maturit. V projektu Kurikulum S proběhlo šetření, které ukazuje, jak vlastně probíhají profilové maturity v režii škol, a výsledky Vám nabízíme. Mezi dalšími tématy chceme upozornit na rozhovor s Danielem Münichem, v němž jsme se podrobněji věnovali doporučením Národní ekonomické rady vlády, která se týká vzdělávání. A jako obvykle nabízíme i pohled do jednoho z krajů – tentokrát jde o kraj Středočeský, kde naši pozornost vzbudil fakt, že se zde školy neruší ani neslučují, pokud si to samy nepřejí, naopak zde vzniklo úplně nové gymnázium v Hostivici. A v Mělníku jsme navštívili zajímavou školu, která se chce stát centrem zahradnického vzdělávání pro žáky i dospělé. A krátce také o našem ústavu: V současnosti se k němu přičleňuje Výzkumný ústav pedagogický a Institut pedagogicko-psychologického poradenství. O nově vzniklé organizaci Vás budeme informovat v příštím vydání.

Přejeme Vám příjemné a inspirativní čtení.

Redakce

VÝSTAVA O ODBORNÝCH ŠKOLÁCH

Do 10. července je možné navštívit v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze výstavu „Zlaté české ručičky“, zachycující vývoj odborných škol na našem území od středověku do současnosti. O někdejší oblibě vyučení v řemeslech svědčí umělecky zpracované výuční listy. Návštěvník se může seznámit s historií průmyslových škol, se vzděláváním dívek i s ideologickými zásahy po roce 1948, k vidění jsou i výrobky žáků současných škol. Pro žáky základních a středních škol jsou připraveny edukační programy.

Alena Nová

ŽÁCI UČEBNÍCH OBORŮ SKLÁDAJÍ NOVÉ ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠKY

V červnu probíhají v odborných školách závěrečné zkoušky, jimiž ukončují své studium žáci oborů vzdělání s výučním listem. Už dávno neplatí, že zadání pro závěrečné zkoušky tvoří učitelé dané školy. Většina škol totiž převzala tzv. jednotné zadání, které připravili pracovníci Národního ústavu odborného vzdělávání společně s odborníky ze škol i z praxe.

informačního systému Nové závěrečné zkoušky. Nejprve se vyučující s obsahem těchto zadání seznámili a zvážili, zda je mohou u závěrečných zkoušek využít. Jestliže se rozhodli, že ano, vybrali z nabídky jednotného zadání témata pro písemnou, praktickou a ústní zkoušku, vytiskli podle organizačních pokynů písemné podklady a připravili pracoviště praktické zkoušky.

Jednotná zadání u závěrečných zkoušek využily v tomto školním roce tři čtvrtiny odborných škol s tříletými obory kategorie H. Poprvé se letos ověřovalo také 24 jednotných zadání zpracovaných pro obory kategorie E, ve kterých se připravují žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Tato zadání využila asi třetina škol s uvedenými obory. Závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání skládá v oborech vzdělání kategorie H 68 % žáků a v oborech vzdělání kategorie E 24 % žáků. Ve srovnání s loňským rokem, kdy byla poprvé jednotná zadání (kategorie H) zpřístupněna všem školám, se podíl škol a žáků prakticky nezměnil.

Jednotná zadání byla od března 2011 nabídnuta školám k využití na webovém portále

Za současné situace, kdy je využití jednotného zadání dobrovolné, přistupovalo k němu vedení školy tehdy, když bylo přesvědčené, že je pro školu a její žáky přínosem. Jednotné zadání podává škole důležitou informaci o tom, jaké jsou výstupní požadavky na žáka daného oboru, přináší zpětnou vazbu, jak škola splňuje požadavky, které jsou odborníky v oboru považovány za standardní, pomáhá zajišťovat kvalitu při přípravě a realizaci závěrečných zkoušek. Na žáky téhož oboru jsou u závěrečných zkoušek kladeny stejné nároky a závěrečná zkouška má v praxi vyšší kredit, neboť se na jejím vývoji přímo podílejí odborníci z praxe.

Dana Kočková

Absolventi středních škol dostali Europass

Téměř tři čtvrtiny žáků středních škol letos spolu s maturitním vysvědčením nebo výučním listem dostaly také Europass – dodatek k osvědčení. Tento dokument je součástí tzv. Europassu a usnadňuje uznání kvalifikace v zahraničí. Školy si jej pro své absolventy objednávají v Národním centru Europass ČR.

Pro 60 000 absolventů bylo celkem vydáno více než 120 000 dokumentů, z toho polovina v češtině, více než 55 000 v angličtině, dalších více než 4 400 v němčině a na 260 dodatků ve francouzštině. Meziročně stoupl počet škol, které jej vydávaly, z 623 na 756. Více informací na www.europass.cz.

růž

Veletrh fiktivních firem

Ve dnech 29. – 31. března 2011 se uskutečnil už 17. ročník mezinárodního veletrhu fiktivních firem. Konal se na Výstavišti Holešovice Praha v Malé sportovní hale. Slavnostní zahájení veletrhu proběhlo dne 29. března 2011 ve 14 hodin za účasti médií a významných hostů. Letos se veletrhu zúčastnilo 185 studentských firem z 16 států Evropy, tedy z Albánie, Bulharska, Belgie, České republiky, Itálie, Chorvatska, Litvy, Maďarska, Německa, Polska, Rakouska, Rumunska, Ruska, Slovenska, Švédska a Velké Británie.

Pořadatelem veletrhu je každoročně fiktivní firma Antre, s. r. o. z Obchodní akademie Heroldovy sady v Praze 10, CEFIF je hlavním sponzorem a podílí se na hodnocení firem. Nad celým veletrhem převzalo záštitu Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, radní hlavního města Prahy Aleksandra Udženija a velvyslanectví USA v Praze. První místo v soutěži o nejlepší výstavní stánek získala firma New space world, s.r.o. ze SOŠ Písek, soutěž o nejlepší katalog vyhrála firma 2 pearls, s. r. o. ze SŠ Praktik Olomouc, nejlepší elektronickou prezentaci měla firma Contrast, s.r.o. z OA Opava.

zf

Kroměříž 2011

Celostátní seminář Celoživotní učení – Kroměříž 2011 se konal ve dnech 12. a 13. 5. 2011 v Domě kultury v Kroměříži. Je to již 18. ročník, kdy se sešli odborníci ze vzdělávacích institucí, firem, úřadů práce, státní správy a samosprávy, aby společně jednali o tomto významném problému, který ovlivňuje prosperitu jednotlivých regionů. Téma letošního ročníku znělo: Proměny – Kvalita – Budoucnost. Pořadatelé semináře byly Město Kroměříž, Národní vzdělávací fond a Okresní hospodářská komora Kroměříž. Na přípravě se podílel i Národní ústav odborného vzdělávání.

zf

EQF POMŮŽE LIDEM NAJÍT PRÁCI

Od roku 2008 probíhají v evropských zemích tzv. přiřazovací procesy, v rámci kterých jsou všechny existující kvalifikace v jednotlivých zemích přiřazovány k osmi úrovním společného evropského rámce kvalifikací. Evropský kvalifikační rámec (EQF) využijí uchazeči o práci i studium doma i v zahraničí. Jeho smyslem je, aby kvalifikace v Evropě byly srozumitelné a porovnatelné.

Dosažená úroveň kvalifikace v dané zemi může být prostřednictvím EQF snadno porovnatelná s kvalifikacemi v ostatních zemích, kde zaměstnavatelé bez problému zjistí, co by uchazeč měl umět a jakou práci zvládne. „Evropský rámec kvalifikací je totiž založen na výsledcích učení, tedy na tom, co absolvent doopravdy umí a zná,“ vysvětluje pracovnice Koordinačního centra EQF Milada Stalker.

rámce kvalifikací pomůže vyřešit i problém absolventů vyšších odborných škol, kteří při cestě za prací nebo dalším studiem do zahraničí nyní obtížně vysvětlují, na jaké úrovni je jejich kvalifikace. Stejně tak je podle něho v současné době složité pro úřady či magistráty vyřizování žádostí o nostrifikaci osvědčení či vysvědčení ze zahraničí, u nichž často nevědí, do jaké úrovně mají požadované kvalifikace přiřadit. V tom jim pomůže společný rámec kvalifikací.

Jak docílit porovnatelnosti kvalifikací

Na první pohled by se mohlo zdát, že přiřazení všech existujících kvalifikací k osmi úrovním je jednoduché. Přiřazovací procesy jsou však poměrně složité, protože sjednocují různé vzdělávací systémy, které

Přiřazení úrovní počátečního vzdělání v ČR k úrovni EQF

Úroveň EQF	Dosažené vzdělání
8	vysokoškolské – doktorský studijní program
7	vysokoškolské – magisterský studijní program
6	vysokoškolské – bakalářský studijní program, vyšší odborné vzdělání (vč. konzervatoří)
5	programy krátkého cyklu (v ČR se teprve budou vytvářet)
4	střední vzdělání s maturitní zkouškou (všeobecné, s odborným výcvikem, odborné)
3	střední vzdělání s výučním listem (délka studia 3 roky)
2	základní vzdělání, střední vzdělání bez výučního listu, střední vzdělání s výučním listem (délka studia 2 roky)
1	základy vzdělání (základní škola speciální)

Je důležité, co doopravdy umíte

EQF významně podporuje celoživotní učení. Není totiž důležité jen to, co se člověk naučí ve škole, ale i všechno další v průběhu praxe i života. Úroveň EQF proto může odrážet i ty znalosti a dovednosti, které jsou získány v praxi, v kurzech či seminářích, pokud jsou ovšem ověřeny standardizovanou zkouškou. Na jaře 2011 proběhly v sedmi krajích ČR semináře, na kterých byl zastupcům škol, vzdělávacích institucí i zaměstnavatelů představen evropský rámec kvalifikací včetně jeho výhod a dopadů pro absolventy škol a uchazeče o práci v zahraničí. Zavádění tohoto nástroje účastníci seminářů jednoznačně vítají a považují za velký přínos. Například ředitel Vzdělávacího institutu Středočeského kraje Mgr. Jiří Holý na semináři v Praze upozornil, že zavedení Evropského

se liší strukturou i délkou studia na jednotlivých stupních vzdělání. Při srovnání Irska a Malty se ukazuje, že zatímco Malta svých 8 vzdělávacích stupňů přiřadila k 8 úrovním EQF, Irsko muselo svých 10 stupňů vzdělání „napasovat“ do osmi úrovní

V ZAHRANIČÍ

EQF. Situaci vyřešili v Irsku tak, že např. do úrovně 6 EQF spojili dva stupně (typy) studia v bakalářském cyklu. „Země, které dokončily proces přiřazování, tak dokazují, že vzdělávací systémy lze mezinárodně propojit,“ říká pracovnice Koordinačního centra EQF Lenka Chvátalová.

Česká republika měla pro přiřazovací proces dobrou výchozí pozici. Principy, na kterých byl EQF vytvářen, jsou obsaženy v reformních krocích, kterými český vzdělávací a kvalifikační systém prochází již od roku 2004. Český systém klasifikace stupňů vzdělání dosahovaných v počátečním vzdělávání (soustava oborů vzdělání a princip klasifikace kmenových oborů vzdělání, KKO) a úrovně kvalifikací vedených v registru Národní soustava kvalifikací přiřazení k úrovním EQF umožňují, protože jsou založeny na výsledcích učení.

získané ve středním a vysokoškolském vzdělávání a také dílčí kvalifikace získané v systému uznávání dalšího vzdělávání na základě Národní soustavy kvalifikací. Do procesu přiřazování kvalifikací k jednotnému rámci se zapojili i sociální partneři a zaměstnavatelé.

Dílčí kvalifikace mají také přiřazenu úroveň EQF

Mnoho lidí nevykonává zaměstnání v oboru, který vystudovali nebo v němž se vyučili. Pokud chtějí změnit místo nebo si založit vlastní živnost, potřebují prokázat, že mají patřičnou kvalifikaci. Například i když mnoho let pracovali v pohostinství, vařili a obsluhovali hosty, nedostanou na provozování restaurace živnostenské oprávnění, když nejsou v oboru vyučeni a svou kvalifikaci nemohou doložit. „Národní soustava kvalifikací (NSK) nabízí těmto lidem možnost „zlegalizovat“ jejich kvalifikaci

Zavedení nástroje, který umožní porovnatelnost kvalifikací v evropských zemích, si podle účastníků seminářů zasluhuje větší pozornost.

Úroveň EQF bude na vysvědčeních

Většina evropských zemí včetně České republiky stihne ukončit přiřazovací proces do konce roku 2011. Od roku 2012 bude odkaz na příslušnou úroveň EQF uveden na všech nových osvědčeních, vysvědčeních a dokumentech Europassu. „Odkaz na úroveň EQF budou v budoucnu obsahovat tři dokumenty Europassu – životopis, dodatek k osvědčení a dodatek k diplomu,“ upřesňuje pracovnice Národního centra Europass Ester Franzová. V ČR byly zatím přiřazeny k úrovním EQF kvalifikace

bez ohledu na to, jak ke svým znalostem a dovednostem došli,“ vysvětluje Pavel Hradecký z MŠMT. Umožňuje jim to zákon č. 179/2006 Sb. o uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Doposud úspěšně vykonalo zkoušku a získalo osvědčení o dílčí kvalifikaci 6 000 osob.

Lucie Šnajdrová

Více informací najdete na www.eqf.cz a www.narodni-kvalifikace.cz.

Projekt NCP EQF zajišťující český přiřazovací proces kvalifikací je financován Evropskou komisí a MŠMT.

Skotsko: sympozium o celoživotním vzdělávání

Středisko pro výzkum celoživotního učení (Centre for Research in Lifelong Learning – CRL) na Kaledonské univerzitě v Glasgow pořádá ve dnech 23. a 24. června 2011 mezinárodní sympozium na téma Učení se praxí: rozvíjení mezinárodního a regionálního programu výzkumu (Learning through experience: developing international & regional research agenda).

Tato akce je první ze série mezinárodních sympozií pořádaných CRL na téma celoživotního učení. Cílem je vytvořit společenství celoživotního učení, které bude poskytovat příležitosti ke sdílení poznatků mezinárodních expertů na záležitosti celoživotního učení a formovat rozvoj nových i existujících znalostí, metod a postupů. Znalosti se budou předávat prostřednictvím seminářů, workshopů a dalších forem interakce.

Sympozium je věnováno výzkumným pracovníkům, politickým činitelům a odborníkům z praxe v oblasti uznávání výsledků předchozího učení (Recognition of prior learning – RPL), zainteresovaným v oblasti neformálního a flexibilního vzdělávání. Pořádá se ve spolupráci s Mezinárodním výzkumným střediskem předchozího učení (Prior Learning International Research Centre – PLIRC) na univerzitě Thomson Rivers v Kanadě.

an

Výroční fórum ECVET

Výroční fórum Evropského systému přenosu kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (European Credit transfer system for Vocational Education and Training – ECVET), pořádané španělským Ústavem podnikového vzdělávání (Instituto de formación empresarial – IFE), proběhlo ve dnech 9. a 10. června v Madridu. Účastníkům poskytlo příležitost dozvědět se o pokroku při zavádění kreditního systému, který má usnadnit uznávání toho, co se člověk naučil v zahraničí. Fórum nabídlo také prostor pro setkání zástupců různých zemí a společné plánování, umožnilo seznámit se s právě probíhajícími projekty, a tím ovlivňovat věci na evropské úrovni.

an

Výbor pro vzdělávání v Budapešti

Poslední setkání Výboru pro vzdělávání za maďarského předsednictví EU se uskutečnilo ve dnech 15. až 17. června 2011 v Budapešti. Na setkání byl uzáven pracovní program předsednictví a byly zhodnoceny dosažené výsledky. Prioritou maďarského předsednictví byl důraz na hospodářský růst a zaměstnanost s cílem udržení evropského sociálního modelu.

an

DANIEL MÜNICH: KDYŽ CHYBÍ INFORMACE, NELZE ŠKOLSTVÍ DOBŘE ŘÍDIT

4 Zpráva Národní ekonomické rady vlády přinesla celou řadu doporučení pro vzdělávací systém. Některá z nich vzbudila nejen velký zájem, ale také polemiky. O podrobnější vysvětlení jsme proto požádali garanta pro tuto tematiku Daniela Münicha z CERGE-EI.

Podle doporučení Národní ekonomické rady vlády (NERV) by se žáci neměli učit informace izolovaně, ale v souvislostech. K prosazení tohoto pojetí měla přispět právě probíhající reforma. NERV ji hodnotí jako nepříliš zdařilou. Proč?

Problém začíná u toho, že nejsou stanoveny dostatečně jasné standardy výsledků vzdělávací činnosti. Školy a jejich učitelé pak dost dobře nevědí, čeho by žáci měli dosahovat. Když neexistují standardy, tak potom ani nelze měřit, jestli je jich dosahováno, nedá se zjistit, zda nedochází k selhávání a nelze ani vymýšlet, jak těm selháním bránit.

Jak by ty standardy měly vypadat?

Vyvinout standardy není jednoduchá věc. V naší zprávě jsme měli na mysli hlavně základní školy a je jasné, že standardy pro ně nemohou být stejné jako pro gymnázia nebo odborné vzdělávání. Aby standardy mohly vzniknout, měla by proběhnout odborná i veřejná diskuse, které by se účastnili učitelé, ředitelé, experti na pedagogiku, ale třeba i ekonomové trhu práce.

V polovině května začala diskuse na portálu rvp.cz. Máte na mysli něco takového?

Podle mého názoru standardy nemohou vzniknout rychle, nelze je vymyslet třeba za rok na základě nějaké neřízené on-linové diskuse na internetu. Je to obrovské téma, mělo by se ujasnit, které dovednosti vlastně mají žáci získat. Proto musí jít o dobře řízenou diskusi, v níž by se to vyjasnilo.

NÚOV už připravil standardy pro řemeslné a službové obory a v současnosti je chystá i pro úroveň maturitní. V těchto standardech jsou vyjmenovány dovednosti nezbytné pro získání dané kvalifikace a ty se přenášejí i do rámcových vzdělávacích programů. Měly by tedy standardy mít takový charakter?

Tyto standardy, co máte na mysli, mají smysl u těch, kteří už vědí, že vstoupí záhy na trh práce, ale i u nich by tyto profesní standardy měly představovat jen přibližně třetinu a větší část přípravy by měla být věnována tomu, aby absolventi získali přenositelné dovednosti a schopnost dále se učit. Profesní standardy ale nemají smysl pro ZŠ ani gymnázia a podle mého ani pro ty odborné školy, z nichž většina absolventů dneska dále pokračuje na vysoké nebo vyšší odborné škole.

Podle čeho se tedy mají standardy koncipovat?

Záleží přece hodně na tom, kolik studia má ten který žák ještě před sebou a jak vzdálený je moment, kdy bude hledat zaměstnání. Pro žáky základních škol je tento moment ještě v nedohlednu, ti se mají

připravovat pro život a další studium, a ne pro trh práce. Také studenti gymnázií, lyceí a velké části SOŠ vědí moc dobře, že je čekají čtyři roky studia na střední škole a pak dalších tři až pět let na vysoké škole a trh práce je pro ně stále strašně daleko. Proto by se měli učit tak, aby získali dispozice k učení, přenositelné dovednosti a navíc, aby je učení samotné bavilo. Pokud to tak nebude, tak ta další léta studia budou velmi obtížná pro ně

i pro učitele. A protože nevědí, co z nich bude, tak nemá cenu učit se věci hodně profesně specifické. Jinak také mohou za tři roky zjistit, že dovednosti, které získali, už nikdo nepoptává. Jiná situace je na učilištích, kde žáci většinou mají trh práce na dohled a často dobře vědí, jaké zaměstnavatele mají v místě na výběr.

Zaměstnavatelé chtějí dostat pracovníky připravené na míru, naopak pro absolventa je lepší, když má širší vzdělání, které mu dává větší rozhled, je možné ho flexibilně doplňovat či měnit. Do jaké míry se tedy příprava žáků má působovat potřebám zaměstnavatelů?

Vzdělávací investice do velice specifických dovedností se má uskutečnit až na úplném konci studia, když už vím, že půjdu na trh práce, nebo by mělo být součástí nástupní praxe. Z ekonomických principů plyne, že investovat všechno do jednoho košíku má smysl až v okamžiku, kdy si jsem jist, že pro danou firmu budu skutečně pracovat. A je velmi důležité, aby i ta firma projevila reálný zájem. Je pochopitelné, že zaměst-

navatelé mají zájem, aby dostali absolventa připraveného na míru, protože je to pro ně nejlevnější. Ale to není společensky efektivní a tak to prostě nejde. Takový člověk by pak byl automaticky nepoužitelný v jiné pozici a nikdo negarantuje, že bude dotyčná firma za pár let ještě existovat. Přílišná a příliš brzká specializace má velké náklady, které následně nese jak stát, tak konkrétní člověk, a nejde jen o finanční stránku věci, ale i sociální. Když budu nezaměstnaný, tak je to degradace mých společenských parametrů. Problém je, že tyto obrovské náklady nejsou moc vidět.

Navrhujete, aby se užší specializace na odborných školách zaváděla až v posledním ročníku a jen pro ty studenty, kteří míří přímo na trh práce. Mělo by to tedy znamenat jiné uspořádání oborů a jak by to mělo prakticky vypadat?

Podle mého názoru stávající obory vzdělání nejsou dostatečně široké a týká se to nejen učebních, ale také maturitních oborů. Když chci být technik, tak bych měl umět elektrotechniku, stavařinu, strojárnu, budu dost pravděpodobně potřebovat od všeho kousek.

Co by z toho mělo plynout pro školy? Jak dosáhnout toho, co jste nastínili?

Je potřeba větší rozkročení a více obecného vzdělávání. Když se naučím nazpaměť všechny elektrotechnické vzorečky, normy a postupy, tak to asi nebude moc platné, protože než dokončím školu, tak začnou platit nějaké jiné. Takže musím zapomenout na to, že bych mohl obsáhnout současný stav poznání té které profese, a spíše bych se měl na příkladech učit kreativnímu myšlení v dané profesi.

Jak to ale prakticky udělat?

Jako ekonom nedokážu poradit, jak to v rámci daných podmínek udělat. Ale je na jiných odbornících, aby zjistili, kde jsou překážky. Pokud jde o legislativu, pak je možné ji změnit, a pokud to je v lidech, kteří mívají přirozený sklon k setrvačnosti a stereotypu, pak je to třeba vysvětlovat, motivovat je a někdy i donucovat. Také v tomhle ohledu budou důležité ony standardy. Jestliže škola nebude schopná je naplnit, protože má výuku špatně uspořádanou, žáky naučí danou specializaci, ale nedá jim přenositelné dovednosti, tak je to špatně. A když standardy neexistují, tak ředitel ani nezjistí, že něco není v pořádku. Nemá jít primárně o nástroj k třetání, k tomu, aby se řeklo – nedosahuješ standardů, tak tě vyhodíme. Ale je to v prvním sledu nástroj pro ředitele a učitele, aby si snadno mohli ověřit, jestli svou práci dělají dobře.

Myslíte si, že by střední školy v dnešním členění měly změnit organizaci?

Školství nemá rádo revoluce. Společnost už je také háklivá na zmínky o reformách, takže bych byl opatrný a dělal bych spíše jen změny v rámci systému. Ten u nás není špatný, je třeba ho jen vnitřně upravit. Tou úpravou se jednotlivé typy škol k sobě víc přiblíží. Když se technické školy více rozkročí a budou z nich něco jako lycea, tak se trochu přiblíží gymnáziím. Gymnázia jsou naopak příliš zaměřena humanitně nebo na přírodní vědy a ostatní oblasti opomíjejí. Chybí jim například společenskovední zaměření, finanční gramotnost se skoro nikde neučí, dokonce ani učitelé tomu nerozumí. A tohle chybějící praktické vzdělání pak absolventi musejí dohánět až na vysoké škole. Cítím v tom velký deficit.

Jak by se tedy měly změnit střední školy, aby tento cíl plnily?

Žili jsme za komunismu v době, kdy se svět měnil velmi pomalu a to se týkalo i firem. Volný trh a teď navíc i globalizace znamenají, že se rychle mění komparativní výhody nějaké profese nebo celého odvětví třeba i tím, že se změní směnný kurz a třeba Čína přijde s levnějším výrobkem. K takovým změnám může dojít během pár let a pak je třeba umět rychle továrny zavřít nebo přeorientovat a zaměstnance převést na jinou práci. Jenže k tomu musí být schopni dalšího učení a mít přenositelné dovednosti, aby mohli „přeřadit“ na jinou rychlost a jinou kolej. Většina lidí si ale na to ještě nezvykla. Přitom svět bude stále dynamičtější a pořád méně budeme vědět, jaký bude další vývoj. Proto musíme změnit systém investic do vzdělání oproti minulosti – nesmíme investovat do koncentrovaných dovedností.

Dám příklad. Mám spolužáky, kteří vystudovali silnoproudou elektrotechniku, ale jak od 90. let rostla poptávka po odbornících na IT, tak museli změnit obor a na spoustu toho, co se o silnoproudu naučili, zapomenout. Využili však základ širších

dovedností a schopnosti řešit problémy, využili šance a doučili se, co bylo potřeba. Tady je vidět, že čím lepší budou mít lidé tyto dovednosti, tím snazší pro ně bude přechod na jinou profesi, tím levnější to bude, nevzniknou výdaje spojené s nezačleněností nebo s dotacemi na udržení pracovních míst. Reakce na globální změny tedy bude snadnější, nebude tolik bolet. **NERV navrhuje, aby povinným jazykem byla pro všechny žáky pouze angličtina. Proč?**

Rozhodně nejsme proti výuce jazyků ve větším měřítku, pokud k tomu mají žáci předpoklady a zájem. Šlo nám o to, co má být povinné pro každého – a tady doporučujeme, aby bylo autoritativně stanoveno, že povinným jazykem je od základní školy pouze angličtina. Vedou nás k tomu ekonomické argumenty, protože dnešní děti mají stoprocentní jistotu, že budou angličtinu potřebovat v práci – ať bude jakákoliv – a že ji budou potřebovat v životě. Přitom musí jít o kvalitní výuku, která směřuje k praktickému používání. Dneska převládá ve výuce důraz na gramatiku a důsledek je, že žáci na konci školy neumí mluvit.

Přesto existují regiony, kde lidé víc využijí jiný jazyk, například němčinu. Proč jim neumožnit, aby se tam němčina učila povinně jako první cizí jazyk?

Uznávám, že zavedení angličtiny jako povinného jazyka je demokratické násilí většiny, ale myslím, že to stojí za to, protože angličtinu budou potřebovat mladí lidé celý život a pro činnosti, které nejsou krajově specifické. Němčina může být v řadě míst ČR také užitečná a lidé by měli mít možnost si ji zvolit jako jazyk navíc. Ale ne nutně povinně. Pro život řady mladých může mít větší význam například ekonomická či finanční gramotnost, která se na většině škol dnes neučí vůbec.

Jak chcete prosadit změny, které navrhuje? Předpokládáte, že k nim bude politická vůle?

NERV má tu výhodu, že je poradním orgánem, ale není zodpovědný za realizaci. Já osobně jsem rád, že se o různých problémech díky práci NERV začíná ve společnosti více hovořit, protože dokud si veřejnost tyto věci neuvědomí a nevydiskutuje, tak je až nebezpečné začít něco měnit. Věcnou diskusi považuji za první krok a pak může přijít někdo, kdo s tím osloví voliče politickým programem. My jsme do toho vstoupili jako jakýsi myšlenkový katalyzátor. **Nedávno proběhla velká kritika škol v souvislosti s testy PISA a zhoršení se někdy dávalo do souvislosti s probíhající reformou. Přitom ta se testovaných žáků ještě vůbec nedotkla.**

Bohužel nemáme žádný evaluační rámec, abychom zjistili, co nám reforma přinesla, neměřili jsme výsledky předtím a nebudeme mít potom s čím srovnávat. Máme jen výsledky mezinárodního testování PISA a to nestačí. My vlastně dosud

vůbec přesně nevíme, odkud ten pokles v testech PISA pochází. Vůbec není jisté, že to má na svědomí školství, může to být řada jiných věcí. Například mezi lety 2000 a 2003 byl zaznamenán ještě vzestup a pak pokles přišel dvakrát za sebou v letech 2006 a 2009 a nikdo dosud neví, proč to šlo dolů, proč se od sebe odlišily výsledky chlapců a dívek. Ten vývoj posledních let může mít různé příčiny. Například patnáctiletí testovaní v letech 2000 a 2003 se narodili ještě před rokem 1989. Víme, že poté extrémně klesla porodnost a rodiče, kterým se pak narodily děti, byli možná v průměru jinak vzdělaní, prostě jiní. Věkové kohorty dětí, které v PISA srovnáváme, byly vychovávány v jiném společenském prostředí a je možné, že ten klesající trend výsledků nemá dokonce se školstvím nic moc společného.

Nemělo by se to tedy nějakým způsobem zjišťovat?

Určitě mělo a já doufám, že už to ministerstvo někomu zadalo, sám se tím také začínám zabývat. Například se teď věnuji otázce, co vytváří dobrého učitele. Jak to, že v některé třídě mají žáci výborné výsledky a v jiné nikoli, jestli to je dáno učitelem, tak čím to, že je dobrý, je to dáno jeho diplomem, nebo nějakou vlastností, která nemá se vzděláním nic společného, třeba jeho nadšením nebo charismatem?

NERV doporučil, aby se provádělo testování žáků, ale jiným než plošným způsobem.

NERV je velmi obezřetný ve vztahu k plošnému testování. Přirovnal bych to k injekci. Můžete se díky ní uzdravit, ale při neodborném použití si taky můžete zanechat nebezpečnou infekci do těla nebo se píchnout, kam nemáte... My proto doporučujeme provádět výběrová šetření na reprezentativním vzorku škol. Je to levnější a nikomu na základě výsledků v testech nic nehrozí. Důležité ale je, aby šlo o dlouhodobé sledování, tedy aby testování probíhalo na stejných žácích tak, jak postupně procházejí školním vzděláváním. Tím způsobem je možné vysledovat, jaké dovednosti způsobují úspěch nebo naopak neúspěch ve vzdělávací dráze. Tohle by mělo být prvním krokem, diskuse i návrhy na zlepšení pak budou založeny na faktech a ne na dojmech. Abychom nedávali peníze někam, kde to není zapotřebí.

Joja Franklová

PROFILOVÉ MATURITY ZÁVISÍ NA PŘÍSTUPU ŠKOLY

V současné době se pozornost zaměřuje na společnou část maturitních zkoušek a stranou zůstává tzv. profilová část maturitní zkoušky, přestože je pro úspěšné ukončení střední školy právě tak důležitá jako společná část. Navíc v odborných školách je významným zdrojem informací o tom, jak je žák připraven pro výkon povolání i pro další vzdělávání.

Obsah profilové maturitní zkoušky si stanovují školy samy. Profilovou část tvoří 2–3 povinné zkoušky, které mohou být podle zákona ústní před maturitní komisí, písemné, praktické, mohou mít formu maturitní práce s obhajobou před zkušební komisí, popřípadě může jít o kombinaci uvedených forem. V rámcových vzdělávacích programech (RVP) jsou požadovány tři povinné profilové zkoušky, z toho jedna musí být praktická nebo mít formu maturitní práce s obhajobou.

V tomto školním roce již začínají skládat maturitní zkoušku první žáci, kteří se vzdělávali podle rámcových a školních vzdělávacích programů. Zajímá nás proto, jak profilové maturitní zkoušky probíhají a s jakými progresivními přístupy se můžeme setkat. Proto pracovníci NUOV provedli v minulém a tomto školním roce pozorování průběhu těchto zkoušek na více než 70 odborných školách. V loňském školním roce jsme se zaměřili více na ústní zkoušky, v tomto roce na zkoušky praktické.

ověření zejména prakticky zaměřených kompetencí absolventů – jejich schopnosti vykonávat nějakou činnost, řídit a kontrolovat procesy, zpracovávat komplexní odborné případy, používat manuály, formuláře, normativní dokumenty apod. Např. v oboru Provoz a ekonomika dopravy žáci museli navrhnout a technicky zpracovat vhodný způsob přepravy pro dané zboží, sestavit minimální okružní trasu, provést potřebné propočty nákladů či vystavit doklady.

Témata praktické maturitní zkoušky i způsob provedení se liší nejen podle oborů, ale také podle škol – jejich zkušeností, možností, invence. Zatímco u jedné praktické zkoušky se vychází z 2–3 témat, z nichž si žáci volí, nebo jsou jim přidělena, jinde odpovídá počet témat počtu žáků ve třídě. Někde má zkouška charakter písemné práce, jinde je součástí zkoušky provedení návrhu nebo zadání (např. příprava a realizace slavnostního pohoštění, nebo módní přehlídka), práce s přístroji a zařízením, prostředky ICT.

podobného charakteru (označované jako ročníkové, závěrečné, odborné aj.). Většina sledovaných škol se vyslovila k zařazení MPO pozitivně jako prvek motivující i samotné žáky. Považují ji také za první pokus o vytvoření jednoduché vědecké práce většího rozsahu a za vhodnou přípravu k vysokoškolskému studiu. Zároveň upozorňovali, že tato forma maturitní zkoušky je pro učitele–konzultanta časově

Pojetí ústních zkoušek	1. zkouška – počet / procenta		2. zkouška – počet / procenta	
Obsah zahrnuje učivo:				
-základních povinných předmětů	50	92,6*	44	95,7
-odborného zaměření	31	57,4	31	67,4
-volitelných předmětů dle volby žáka	6	11,1	9	19,6
Témata byla koncipována:				
-nadpředmětově	28	51,8	24	52,2
-předmětově, ale komplexně	21	38,9	15	32,6
-předmětově a ověřovala dílčí učivo	8	14,4	11	23,9
-zahrnovala učivo dvou (popř. tří) předmětů systémem „otázek“ a - b	5	9,3	6	13,0
-vedla k ověřování pouze vědomostí	13	24,1	10	21,7
-vedla k řešení problémů a aplikaci vědomostí	40	74,1	38	82,6

* Z celkového počtu 54 školoborů sledovaných ve šk. roce 2009/2010

Ukázalo se, že ústní maturitní zkoušky vycházejí většinou z učiva základních odborných vyučovacích předmětů a z učiva odborného zaměření. Za pozitivní lze označit, že témata maturitních zkoušek měla převážně komplexní charakter, vycházela z více příbuzných předmětů a vedla nejen k ověřování vědomostí, ale také ke zjišťování, jak žáci dovedou vědomosti aplikovat a řešit problémy. Přibližně z jedné třetiny byla témata koncipována sice předmětově, avšak komplexněji (propojovala různé učivo daného předmětu). Průběh ústních zkoušek byl spíše tradiční, nejprve hovořil k danému tématu zkoušený, ke konci vyučující kladl doplňující otázky. V menší míře vedli zkoušející s žákem rovnocennou diskusi.

Pokud se týká praktické maturitní zkoušky, přistupují k ní školy jako k nástroji pro

Například v Soukromé střední škole v Třinci probíhala praktická zkouška v oboru Hutník – operátor přímo v reálných provozních podmínkách. Žák podle zadání a na základě své přípravy řídil proces válcování včetně provedení kontroly výrobku. Jeho činnost sledoval a průběžně prověřoval nejen zkoušející učitel, ale také příslušný pracovník. V některých školách byla zařazena také maturitní práce s obhajobou (MPO). Maturitní práce mají charakter komplexně řešeného problému, často s výstupem do praxe, jsou nadpředmětové, ověřují nejen odborné, ale i klíčové kompetence, a proto je lze považovat za progresivní způsob ověřování výsledků vzdělávání na střední škole. Na sledovaných 51 školách byla MPO zařazena pouze 18x, i když víme, že i jinde žáci zpracovávají v posledních ročních práce

náročná. Šetření zároveň ukázalo na různý přístup k MPO, např. v některých školách je povinná pro všechny žáky, jinde je volitelná, někde je součástí praktické maturitní zkoušky, jinde se jedná o samostatnou formu zkoušky.

Zatím málo se do profilových maturitních zkoušek zapojují sociální partneři. Z celkového počtu 54 sledovaných školoborů se jako členové zkušební komise zúčastnili čtyři partneři, jako konzultanti nebo

opponenti maturitní práce se zapojilo pět partnerů a jiným způsobem jich spolupracovalo patnáct. Pokud se sociální partneři na maturitních zkouškách podíleli, poskytli např. pomůcky, prostředí odborných pracovišť, příp. konzultace k maturitním pracím. V několika případech zasedli jako členové zkušební komise u praktické zkoušky, nebo se účastnili obhajob maturitní práce.

Sledování ukázalo, že přes určité společné rysy se realizace profilových maturitních zkoušek v odborných školách výrazně odlišuje, a to i v rámci jednoho oboru vzdělání, a závisí na přístupu každé školy. Zároveň odhalilo řadu zajímavých a podnětných způsobů ověřování výsledků vzdělávání, které jsou zaměřeny na zjišťování komplexních kompetencí daných profilem absolventa.

Popisované profilové maturitní zkoušky vycházejí ještě z dobíhajících učebních dokumentů, avšak již v příštím roce začnou školy připravovat maturitní zkoušky na základě ŠVP v oborech, pro které byly vydány RVP v roce 2007. Proto se v rámci projektu Kurikulum S zabýváme rozpracováním pojetí profilových maturitních zkoušek ve vazbě na rámcové a školní vzdělávací programy a zejména na požadované kompetence absolventa. Žádné jednotné pojetí profilových maturitních zkoušek se zatím nepřipravuje, ale výsledky tohoto úkolu budou sloužit školám jako model pro koncipování jejich maturitních zkoušek.

PhDr. Jana Kašparová

PRAVIDLA MATURIT BY SE NEMĚLA STÁLE MĚNIT

Jak odborné školy zvládly přípravy na státní maturity a jaké nedostatky v jejich organizaci vidí učitelé, jsme zjišťovali na SPŠ dopravní a SOU elektrotechnickém v Plzni.

Po zveřejnění výsledků podzimní maturitní generálky, kdy zkouškou neprošla třetina studentů, byla veřejnost, a především samotní studenti v šoku. Přestože celkový výsledek nebyl zrovna příznivý, zmírňuje ho fakt, že v době konání generálky chybělo maturantům učivo takřka z celého posledního ročníku a testy psali bez předchozí přípravy. Podle učitelů některých škol je mediální obraz propadu žáků učilišť uměle zveličený. „Nebylo to tak, že nejhůř dopadla učiliště. Někteří naši žáci se i v jazyce dostávali až k 90% úspěšnosti,“ říká zástupce ředitele pro teoretické vyučování na SOU elektrotechnickém v Plzni Mgr. Jan Beck. Některé školy ovšem uvádějí, že žáci nástavbových oborů měli při maturitní generálce velké potíže s matematikou a cizími jazyky.

Problémy nové maturity

Spíše než na obtížnost nové maturity učitelé poukazují na to, že zkoušky z českého jazyka a matematiky jsou v základní úrovni snazší, než když byly plně v režii školy. Podle češtinářky Mgr. Bohumily Pytlíkové ze SPŠ dopravní v Plzni jsou lehké hlavně didaktické testy, k jejichž splnění navíc stačí 44% úspěšnost. Testy především zjišťují, zda žáci umí porozumět textu a dále s ním pracovat, méně se věnují pravopisu a gramatice, přičemž literatura je vynechána úplně. „Testy neodpovídají osnovám, které studenti měli splnit,“ říká učitelka a dodává, že maturitní zkouška z cizího jazyka je obtížnější než z češtiny. Jako nevyvážené vidí Bohumila Pytlíková hodnocení ústní zkoušky. Za rozbor uměleckého textu mohou maturanti získat nanejvýš tři body, za mnohem méně náročné posouzení neuměleckého textu totéž. Další tři body jim učitel může přidělit za samotný projev. Jelikož k úspěšnému složení ústní zkoušky stačí získat čtyř bodů, žák odmaturuje, i když si s literární částí nebude vědět rady. „Ale pokud se přijde na to, že knížku nečetl, je možné dát rovnou nula bodů,“ doplňuje češtinářka. Studenti podle ní reagují pohotově a do internetových čtenářských deníků již umísťují záznamy o knihách zpracované podle požadavků nové maturity. „Pokud bude všechno dostupné na internetu, nic je nepovede k tomu, aby četli a měli přehled nebo aby se učili lépe rozumět textu,“ říká Bohumila Pytlíková. Řešení přitom vidí v ústní zkoušce organizované školou, kterou by doplňoval společný didaktický test.

Originalita se u slohu nehodnotí

Trvá déle napsat vypravování příběhu stromu navrženého do ankety Strom roku, nebo pozvánku na den otevřených dveří

střední školy? Ačkoli je na první pohled jasné, že vypravování je náročnější, na zpracování jakéhokoli vybraného zadání mají maturanti v základní úrovni po 60 minutách. „U vypravování nebo úvahy se může stát, že nedojdou ke konci,“ konstatuje Bohumila Pytlíková. Problematická jsou i některá vzorová témata písemných prací. „Zadání jsou nejednoznačná, například napište článek do novin,“ říká češtinářka. Není přitom specifikováno, zdali napsat zprávu, nebo útvar patřící mezi publicistické žánry. V základní úrovni se objevilo i téma „Účes je korunou krásy“ – popis pracovního postupu z pohledu kadeřníka. Vystává přitom otázka, nakolik jsou studenti různých typů středních škol zběhlí v kadeřnických termínech, aby mohli fundovaně popsat tvorbu účesu. Hodnocení písemné práce se podle Bohumily Pytlíkové zkomplikovalo novým bodováním. Kompoziční výstavba textu, jazykové prostředky a forma se nyní hodnotí celou bodovou škálou od nuly do pěti bodů, zatímco v původních pravidlech se rozhodovalo jen mezi nulou, jedním, dvěma a pěti body. Po přidání dalších stupňů tak vznikl větší prostor pro subjektivitu, navíc posílený tím, že slohové práce mají pouze jednoho hodnotitele. Originalita práce se nehodnotí vůbec.

Dvě úrovně maturity zaměstnavatelé nechápou

Na SOU elektrotechnickém v Plzni si polovina žáků zvolila maturitu z matematiky a polovina z cizího jazyka. Velkou roli přitom sehrálo, že se v matematice píše jen test. „Ve školní maturitě z matematiky byly i teoretické otázky vycházející z osnov, žáci museli znát všechny vzorečky. Teď u řady otázek stačí jen zaškrtnout výsledek,“ srovnává Jan Beck. Hranice úspěšnosti je navíc u matematiky nejnižší, pro složení zkoušky stačí získat 33 % z celkového počtu bodů, zatímco v cizím jazyce je to 44 %. Na kolik procent musí jednotlivé zkoušky zvládnout, aby úspěšně odmaturovali, se studenti ovšem dozvěděli až po přihlášení k maturitě. „Chybou je, že se pravidla stále upravují. Měla by být daná, když se žáci přihlašují,“ shrnuje ředitel SOU elektrotechnického v Plzni Ing. Jaroslav Černý. Učitelé se rovněž pozastávají nad dvouúrovňovou koncepcí maturit. „Zaměstnavatelé nechápou, proč jsou nastavené dvě úrovně. Maturita by měla být maturita,“ říká Jan Beck a dodává, že vysoké školy zatím neměly možnost vyjádřit se k obsahu maturit, takže společná zkouška nemůže být vstupenkou k vysokoškolskému studiu.

Alena Nová

STŘEDOČESKÝ KRAJ

Středočeský kraj je rozlohou (11 015 km²) největším krajem v republice, k 31. prosinci 2009 zde žilo 1 247 533 obyvatel, což je po Praze nejvíce ze všech krajů v ČR.

V kraji je celkem 143 středních škol, z toho 108 je zřizovaných krajem, 31 je soukromých a dvě jsou církevní. Mezi středními školami je 29 gymnázií zřizovaných krajem, dalších šest gymnázií má jiného zřizovatele. Ve školním roce 2009/10 studovalo v kraji na středních školách 49 531 žáků, z toho 46 148 v denním studiu.

V prvním kole přijímacího řízení pro školní rok 2010/11 podali žáci 21 600 přihlášek ke studiu na středních školách. Na krajských školách bylo v tomto školním roce 16 tisíc míst v prvních ročnících, dle zápisových lístků ke studiu nastoupilo 9 tisíc žáků. Pro školní rok 2011/12 podali žáci v prvním kole přijímacího řízení přes 20 tisíc přihlášek, školy nabízejí 15 900 míst v prvních ročnících (údaje platí pro školy zřizované krajem).

Žádané středoškolské obory

Nežádanějším oborem s maturitní zkouškou je v kraji Gymnázium, kam ve školním roce 2009/10 nastoupilo 22,6 % uchazečů přijatých do maturitních oborů. Velkému zájmu žáků se těší i obory Ekonomika a podnikání (10,8 %), Hotelnictví a turismus (6,0 %) a Lyceum (4,9 %). Přes 14 % žáků přijatých do maturitních oborů tvoří absolventi oborů středního vzdělání s výučním listem přijatí do nástavbového studia Podnikání v oborech. Podíl absolventů oborů středního vzdělání s výučním listem pokračujících v nástavbovém studiu činí 37,4 %, Středočeský kraj se tím řadí na páté místo v republice.

Zdroj: ÚIV, Odbor školství a sportu Krajského úřadu Středočeského kraje

ZPRÁVY ZE STŘEDOČESKÉHO KRAJE

STIPENDIJNÍ PROGRAM PODPORUJE ŽÁKY UČEBNÍCH OBORŮ

Nedostatek řemeslníků na trhu práce se Středočeský kraj rozhodl řešit stipendijním programem pro žáky učebních oborů. Učňe strojírenských, elektrotechnických, stavebnických, potravinářských a zemědělských oborů motivuje ke studiu finanční odměna, díky níž může žák během tříletého studia získat až 24 tisíc korun.

Za každé pololetí absolvované s vyznamenáním obdrží žáci podporovaných oborů vzdělání jednorázovou odměnu, jejíž výše se zvyšuje spolu s ročníkem studia – od tisíce do tří tisíc korun. Pokud žáci nemají neomluvené absence nebo kázeňské problémy, dostávají ze stipendijního programu pravidelné měsíční kapesné, které není vázané na školní výsledky.

V prvním pololetí školního roku 2010/11 vyčlenil kraj na stipendijní program 1,2 milionu korun, na stipendiích bylo vyplaceno celkem 890 tisíc korun. Do programu se v tomto školním roce zapojilo 36 krajských škol, měsíční kapesné obdrželo v prvním pololetí 1 021 žáků.

EVROPSKÝ GRANT PRO ŠKOLY

V dubnu letošního roku se v kraji uzavřel projekt „Modernizace škol zřizovaných Středočeským krajem“, díky němuž se podařilo vybavit 54 středních a 36 základních škol multimediální didaktickou technikou a v její obsluze se proškolovalo 1 072 učitelů. Tento projekt byl realizován od září 2008 za podpory grantu z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci Finančního mechanismu Evropského hospodářského prostoru.

NOVÉ GYMNAZIUM V HOSTIVICI

Gymnázium v Hostivici v okrese Praha-západ bylo založeno v prosinci 2010 v reakci na trend růstu počtu obyvatel ve středních Čechách a potřebu všeobecného vzdělávání pro talentované děti. Nové gymnázium bude žáky rozvíjet ve všeobecně vzdělávacích předmětech s důrazem na oblast umění, hudby, sportu a jazyků. Výuka na škole začíná 1. září 2011, počítá se s otevřením jedné třídy čtyřletého a jedné třídy osmiletého studia.

PARTNERSTVÍ COMENIUS REGIO

Středočeský kraj zahájil společný projekt s partnerským regionem Opolské vojvodství v rámci Partnerství Comenius Regio. Cílem projektu je zlepšit kvalitu profesního vzdělávání v obou regionech, jeho náplní bude například srovnání vzdělávacích systémů v oblasti odborného vzdělávání, vzdělávání pedagogů odborných předmětů a vzájemné poznávání kultury a jazyka obou regionů.

ŠTŘEDNÍ ŠKOLY V KRAJI NERUŠÍME

Na dotazy týkající se podpory středních odborných škol a učilišť ve Středočeském kraji odpovídá radní pro oblast školství, mládeže a tělovýchovy PaedDr. Milan Němec.

Platí i ve Středočeském kraji, že gymnázia nemohou uspokojit všechny zájemce o studium a naopak zbývají volná místa na středních odborných školách a učilištích?

O gymnázia je stále zájem. Na některých gymnáziích je poptávka větší než nabídka, ale jsou i gymnázia, kde to tak jednoznačné není. Obecně platí, že jsou obsazenější víceletá gymnázia. Naším zájmem je, aby se žáci více hlásili i na odborné školy a učiliště.

Jak se toho snažíte dosáhnout?

Zprv je nerušíme, i když naplněnost některých škol není ideální. Portfolio by mělo v kraji zůstat, školy mají tradici a smysl ve své lokalitě. Pokud bychom školy rušili, děti by nám odcházely do Prahy, která je pro ně dopravně dostupná. Jiná situace nastává, pokud ředitelé sami navrhnou sloučení kvůli nedostatku žáků. Situaci se snažíme ovlivnit také tím, že realizujeme stipendijní program určený pro žáky učebních oborů.

Jak vybíráte obory, které se do programu zapojí?

Podporujeme obory vytipované na základě požadavků úřadů práce a zkušeností ředitelů škol. Nedávno jsme do programu zapojili další tři obory – opravář zemědělských strojů, ošetřovatel a elektrikář – silnoproud.

Za jakých podmínek dostávají žáci stipendium od kraje?

Předpokladem je, aby měli pravidelnou docházku do školy a aby se učili, tedy aby splňovali základní povinnosti žáka.

Podporujete odborné školy ještě jiným způsobem?

Další oblastí podpory jsou finanční odměny pro ředitele škol za spolupráci s odbornými firmami. Musím říct, že spolupráce některých škol s praxí je v kraji opravdu bohatě rozvinutá. Podporujeme také například projekt UNIV 2 - KRAJE a věříme, že pomůže dalšímu vzdělávání pedagogů. Zásadní věcí byla mediální propagace učebních oborů pod záštitou pana hejtmana.

Ptala se Alena Nová

VZNIKÁ CENTRUM ZAHRADNICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Vyšší odborná škola zahradnická a Střední zahradnická škola Mělník je jednou z největších a nejstarších škol tohoto typu v republice, v loňském roce oslavila 125. výročí své existence. Zpočátku se specializovala především na výuku vinařství a ovocnictví, i když již tehdy se žáci učili i dalším zahradnickým disciplínám, například zelinářství a květinářství.

Okolí zahradnické školy v Mělníku osloví každého, komu není příroda lhostejná. Školní budova z konce 19. století se sgrafity představujícími alegorii vinařství a ovocnictví stojí na terase nad soutokem

VOŠ: Větší zájem je o dálkové studium

Vyšší odborná škola připravuje diplomované specialisty v oblasti plánování sídelní a krajinné zeleně, svoji činnost zahájila v roce 1996.

Studenti se v průběhu tří let učí projektovat zeleň a zároveň si osvojují poznatky z dalších oborů vztahujících se k zahradně-architektonické tvorbě, jako je stavitelství, geodézie a urbanismus.

Ačkoli jde o atraktivní obor, zájem o prezenční formu studia v posledních letech spíše klesá. Převládá poptávka je naopak u dálkové formy, v loňském roce mohla být přijata jen necelá polovina uchazečů. Zástupce ředitele školy Ing. Martin Braunšveig si tuto situaci vysvětluje

tím, že maturanti ještě nejsou zcela obrově vyhranění, kdežto starší uchazeči směřují přímo za určitým cílem. Mezi dálkovými studenty jsou tak především lidé pracující v oboru, kteří si potřebují doplnit vzdělání, případně lidé se zájmem o další osobnostní rozvoj, jako například maminky na rodičovské dovolené.

V rámci celoživotního vzdělávání škola zajišťuje řadu kurzů pro pracovníky projekčních a realizačních firem či pro úředníky z odborů životního prostředí. Ve spolupráci se zahradnickými svazy škola organizuje přednášky a semináře vedené projektanty, zahradními architekty, vysokoškolskými pedagogy a dalšími odborníky z oboru. Mezi odbornou i laickou veřejností se dlouhodoběmu zájmu těší také floristické kurzy.

Škola nabídne všechny stupně zahradnického vzdělávání

V období příštích pěti až deseti let si škola stanovila za cíl rozšířit vzdělávací nabídku tak, aby se stala centrem zahradnického vzdělávání v České republice, v němž se budou realizovat všechny stupně zahradnického vzdělávání. „Žák se u nás bude moci vyučit zahradníkem, a pokud bude mít studijní předpoklady, může získat maturitu v nástavbovém studiu a dále pokračovat na vyšší odborné škole, případně v bakalářském studiu na ČZU v Praze,“ říká Martin Braunšveig.

Proto se už v příštím školním roce otvírá tříletý učební obor Zahradník a za vysvědčení s vyznamenáním žáci získají stipendium od kraje. Ve školním roce 2011/12 začnou v Mělníku studovat i první žáci pětiletého dálkového studia oboru Zahradnictví zakončeného maturitní zkouškou.

Vzhledem k rychle se rozvíjejícímu odvětví zahradnického projevu v ČR se škola po konzultaci se zaměstnavateli a zahradnickými svazy rozhodla od roku 2012/13 otevřít nový maturitní obor zaměřený na obchod a služby v zahradnictví. Kromě zahradnických disciplín se zde bude klást větší důraz na ekonomické znalosti, problematiku daní, účetnictví a marketingu.

Alena Nová

Labe a Vltavy. Na park vedoucí podél blízké lipové aleje navazuje školní botanická zahrada, v jejích sbírkách se žáci učí poznávat květiny a okrasné dřeviny.

Stěžejní je obor Zahradnictví

Studium na vinařsko-ovocnické škole bylo nejprve dvouleté, po vzniku Československé republiky se změnila koncepce výuky a škola se stala první vyšší zahradnickou školou na našem území. Studium se ukončovalo maturitou a jeho délka se prodloužila na čtyři roky. Tou dobou na škole studovali převážně žáci, kteří již měli alespoň rok praxe v oboru. Další výraznější změny nastaly v 50. a 60. letech, kdy bylo otevřeno i dálkové studium a dvouleté nástavbové studium pro absolventy zahradnických učebních oborů.

V současné době tvoří základ vzdělávací nabídky čtyřletý maturitní obor Zahradnictví. Škola dále zajišťuje dvouleté denní nástavbové studium s maturitou pro absolventy učebního oboru Zahradník a denní i dálkové vyšší odborné studium oboru Zahradní a krajinná tvorba. Ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze se podílí na výuce bakalářského oboru Zahradní a krajinná úprava. Ve školním roce 2009/10 na škole studovalo více než 500 žáků (v prezenční i dálkové formě).

ODBORNOST JE VŽDY NA PRVNÍM MÍSTĚ

10 *Pohled do maturitního zákulisí i na výuku odborných předmětů na Střední zahradnické škole v Mělníku očima zástupce ředitele Ing. Martina Braunšveiga.*

Kde nacházejí vaši absolventi uplatnění?

Většina absolventů jde na vysokou školu. Studují jak na ČZU v Praze, tak na Zahradnické fakultě v Lednici nebo na vyšší odborné škole u nás. Zpětná vazba o uplatnění absolventů není úplně ideální, většinou až v podnicích se dozvídáme, že tam naši bývalí žáci pracují. Někteří absolventi zůstávají v rodinné firmě, jiní samostatně podnikají. Část absolventů odchází pracovat mimo obor.

Daří se vaší škole držet krok s vývojem oboru?

V oboru se samozřejmě nemůžou dít převratné změny, tradice je jednoznačná a výsledky musí být pořád stejné. Ani pracovní místa, ani obory se nijak zásadně nemění – kdo pěstoval ovoce před rokem 1989, pěstuje ho dnes stále, i když v modernizované podobě. Stejně tak jsme i my modernizovali náplň jednotlivých předmětů.

Mají vaši žáci možnost se v průběhu studia specializovat na oblast, která je baví?

Ve čtvrtém ročníku otevíráme specializační bloky, žáci si volí mezi sadovnickým projektováním, floristickou tvorbou a vinařstvím. Na základě své volby na konci třetího ročníku jdou na prázdninovou praxi, kde jsou zařazeni do příslušného oboru.

Z čeho se skládá profilová část maturitní na vaší škole?

Skládá se ze tří povinných zkoušek, z nichž dvě jsou teoretické a jedna praktická. V teoretické části si žáci vybírají dva předměty ze stěžejních odborných disciplín, jimiž jsou sadovnictví, květinářství, zelinářství a ovocnictví. Zájemci mohou složit také nepovinnou zkoušku z ekonomiky nebo ochrany rostlin.

V praktické části maturitní zkoušky žáci prokazují zahradnické dovednosti a před komisí obhajují maturitní práci.

měla vypovídací hodnotu a byl vidět praktický závěr.

Co je cílem profilové části maturitní zkoušky?

Ověřit znalosti odborných předmětů, a to jak po teoretické, tak po praktické stránce. Praxe je pro nás neodmyslitelná, v praktické zkoušce ověřujeme zahradnické dovednosti základního charakteru. Za ty považujeme práce jako rytí, hrabání, výsev trávníku, přihnojení rostlin, ošetření postřikem, ošetření řezem v prvním roce po výsadbě, výsadbu ovocného stromku prostokořenného, výsadbu jehličnanu s ballem, založení živého plotu, výrobu dušičkového věnce apod.

Jakou změnu ve výuce na vaší škole přineslo zavedení státních maturit?

Systém nás tlačí do toho, abychom hleděli hlavně na cizí jazyk a matematiku, i když se chceme věnovat především zahradnictví. Odbornost je na naší škole vždy na prvním místě. Dnes to ale vypadá, jako bychom měli být spíše zahradnickým gymnáziem než odbornou školou.

Jak jsou na tom vaši žáci se znalostmi cizích jazyků?

Učí se jeden cizí jazyk, který má v učebním plánu vysokou hodinovou dotaci (v 1., 2. a 4. ročníku 4 hodiny týdně, ve 3. ročníku 3 hodiny týdně, pozn. aut.). Bohužel i my se potýkáme s problémem, že základní školy ne všem dětem dají skutečné základy. Vstupní úroveň je různá a během čtyř let se nám těžko sjednocuje.

Příspěje státní maturita ke zvýšení úrovně znalostí cizích jazyků absolventů středních odborných škol?

Skutečná znalost cizích jazyků se tím lépe ověří. Člověk, který státní maturitu udělá, by opravdu měl mít alespoň základy.

Ptala se Alena Nová

Zavedli jste i nové předměty?

Klademe větší důraz na tvorbu zahrad, proto jsme rozšířili výuku sadovnických předmětů a v ŠVP jsme dali více prostoru zahradnickému kreslení. Zavedením nového předmětu školkařství jsme reagovali na potřeby trhu – okrasné a ovocné školkařství se spojilo v jeden celek.

Čemu se v maturitní práci věnujete?

Na praxi odchází už se zadáním maturitní práce. V ovocném sadu můžou mít například téma „Technologie pěstování broskvoní ve tvaru zákrsku“.

Práci zpracovávají na základě praxe, informace čerpají z knih, z podniku i z internetu. Nejdůležitější je přitom, aby práce

FINSKÉ ŠKOLSTVÍ NABÍZÍ ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI

Finští žáci se v mezinárodních srovnáních umísťují na špičkách žebříčků, přesto podle časopisu TIME tráví ve škole ještě méně času než žáci v USA a doma se učí nanejvýš hodinu denně. Úspěch tamního školství lze vysvětlit především kvalitní výukou a snahou, aby všichni žáci dosahovali co nejlepších výsledků.

Výsledky šetření PISA napovídají, že je finský vzdělávací systém nastaven správným směrem. V roce 2009 dosáhli finští žáci v přírodovědné gramotnosti nejlepších výsledků ze všech zúčastněných zemí OECD, ve čtenářské a matematické gramotnosti byli druzí nejlepší za vedoucí Koreou. V roce 2006 byli v přírodních vědách nejhorší finští žáci o 80 % lepší než celkový průměr nejhorších žáků v OECD.

Rovné šance pro všechny

Předškolního vzdělávání se v roce 2008 ve Finsku účastnilo 70,9 % dětí, což je po Řecku a Polsku třetí nejmenší podíl v Evropě. Děti mohou od jednoho roku do sedmi let navštěvovat střediska denní péče (päiväkoti), na roční předškolní vzdělávání má právo každé dítě, které dosáhne věku šesti let. Poskytují je buď střediska denní péče, nebo základní školy (peruskoulu).

Povinná školní docházka trvá ve Finsku devět let a je rozdělená do dvou stupňů. Děti ji zahajují v roce, kdy dovrší sedmi let, a končí v šestnácti letech. Na prvním stupni se žáci učí jeden cizí jazyk, na druhém stupni začínají s druhým jazykem.

Zatímco ještě v 60. letech běžely ve Finsku na druhém stupni základní školy dva paralelní vzdělávací systémy, pro nadanější a pro pomalejší žáky, po reformách zahájených v roce 1968 byl zaveden jeden národní systém a v 80. letech přestali být žáci rozdělováni podle schopností do výběrových matematických nebo jazykových tříd. Základní ideou jsou od té doby rovné příležitosti ve vzdělávání a důraz je kladen na zlepšování výsledků všech žáků.

Kvalitní výuka ve škole je základ. Povolání učitele je ve Finsku prestižní, učitelé jsou respektováni a velmi dobře finančně ohodnoceni. Stejně tak laika při přijímání uchazečů o studium učitelství je nastavena vysoko. Například v roce 2008 se ke studiu učitelství pro základní školy hlásilo 1 258 uchazečů, a přijato bylo jen 123 z nich, tedy necelých 10 %.

Studium je pětileté a každý budoucí učitel musí získat magisterský titul.

Středního vzdělání lze dosáhnout i na základě praxe

Ve Finsku se rozlišují dva druhy středních škol, a to střední všeobecně vzdělávací školy (Lukiokoulu/Gymnasieutbildning) a střední odborné školy (Ammatillinen koulu/Yrkesutbildning).

Na oba typy střední školy chodí jak žáci vycházející ze základních škol, tak dospělí starší 25 let. Bezprostředně po ukončení základní školy pokračuje ve studiu více než 90 % žáků, v roce 2008 si 51 % z nich zvolilo všeobecné vzdělávání.

Uchazeči o studium na středních všeobecně vzdělávacích školách jsou vybíráni podle výsledků ze základní školy, odborné školy mohou mezi kritéria zahrnout i praxi,

Studium na odborných školách trvá tři roky, žáci studují podle individuálních studijních plánů. Znalosti a dovednosti žáků jsou hodnoceny po absolvování každého studijního modulu, hodnocení se kromě učitelů účastní i zástupci podniků. Po úspěšném absolvování studia se žákům uděluje certifikát o kvalifikaci. Ten, stejně jako maturitní vysvědčení, opravňuje absolventy ke vstupu na vysokou školu.

Od roku 1994 jsou součástí odborného vzdělávání i takzvané kvalifikace založené na kompetencích, které umožňují dospělým v produktivním věku doplnit si potřebnou kvalifikaci bez toho, aby museli absolvovat formální střední vzdělávání. Kvalifikace se získávají na základě testů způsobilosti, při nichž se hodnotí znalosti a dovednosti získané různými způsoby, především na základě praxe.

Učňovství úzce spolupracuje se světem práce

Kromě studia na středních školách mohou mladí i dospělí absolvovat učňovské vzdělávání. Příprava učňů je jednak založena na školním vzdělávání a praxi v podnicích, jednak připravuje uchazeče z praxe na testy způsobilosti. Individuální učební plán sestavují společně žák, zaměstnavatel a obecní úřad, započítává se přitom žákovo předchozí vzdělání a praxe.

Praktická příprava učňů probíhá na pracovišti, teoretické vyučování zajišťují odborné školy, střediska odborného vzdělávání dospělých nebo jiné vzdělávací instituce. Mzda učňů obvykle dosahuje přibližně 80 % mzdy kvalifikovaného pracovníka v daném oboru.

Praktické dovednosti a teoretické znalosti učňů hodnotí společně zaměstnavatel a škola nebo vzdělávací instituce. Největší část zkoušky zaujímá test způsobilosti, při němž učni prokazují dovednosti

a znalosti potřebné pro výkon zvoleného povolání. Tento test mohou skládat i lidé z praxe, kteří profesní přípravu neabsolvovali.

Anna Konopásková

Zpracováno na základě článků, které byly zveřejněny ve Zpravodaji Odborné vzdělávání v zahraničí č. 3 a 5/2011.

Prameny:

Finland. November 2010. National system overviews on education systems in Europe and ongoing reforms. Eurydice.

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php

Levine, Joshua. Finishing School: How an anti-Tiger Mother approach to education helps Finland turn out a better-than-average workforce. TIME, 2011, April 11, p. 45-46.

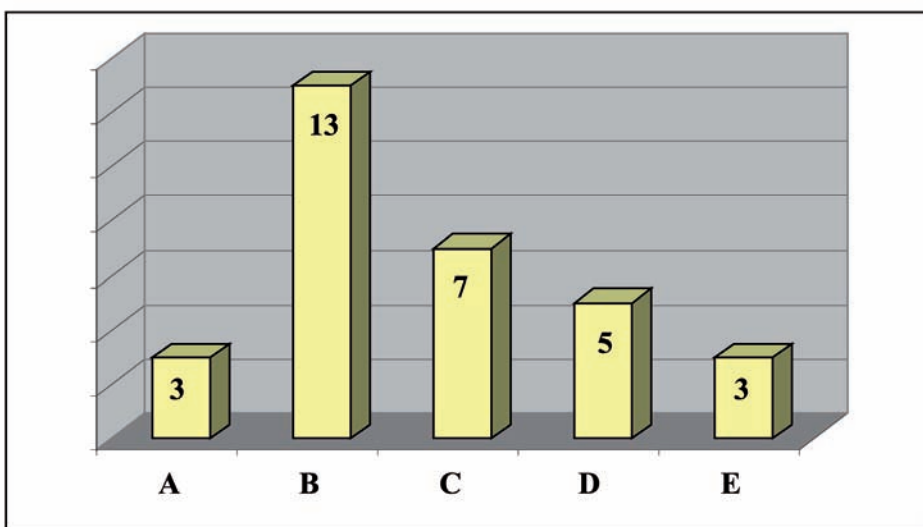
MATURITNÍ ZKOUŠKY V EVROPSKÝCH ZEMÍCH

V diskusích probíhajících okolo státních maturit se dávají za vzor evropské země, které, jak tvrdí zastánci nové maturity, až na několik málo výjimek ukončují středoškolské studium jednotnou maturitní zkouškou. Materiály Eurydice ovšem ukazují, že jen tři evropské země zavedly společnou maturitní zkoušku pro gymnázia i odborné školy.

Celostátní zadání maturitní zkoušky je alespoň v jednom vyučovacím předmětu shodné pro všeobecně vzdělávací i odborné školy v Itálii, Polsku a na Slovensku (A). V kompetenci jednotlivých škol naopak zůstávají maturitní zkoušky v Belgii, na Islandu, v Lichtenštejnsku, Rakousku a Řecku (D).

V dalších zemích, k nimž se řadí Bulharsko, Estonsko, Finsko, Irsko, Litva, Německo a Nizozemsko (C), se celostátní maturitní zkoušky konají jen ve všeobecně vzdělávacích školách. V Německu jsou přitom maturity jednotné jen v některých spolkových zemích.

Ve Španělsku, Švédsku a Turecku (E) se studium na středních školách ukončuje bez závěrečné zkoušky.

Nejpočetnější část evropských zemí rozlišuje samostatná celostátní zadání maturitních zkoušek pro všeobecně vzdělávací školy a samostatná pro odborné školy – patří sem Dánsko, Francie, Kypr, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Norsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko a Velká Británie (B).

Čeští žáci maturují od roku 1849

Pro všechny evropské země je charakteristické zvyšování podílu absolventů středních škol s maturitním vysvědčením, čímž dochází ke snižování jejich hodnoty na trhu práce. Mladí lidé jsou tak nuceni přijímat práci, kterou mohou vykonávat pracovníci s nižší kvalifikací. Tomuto jevu se říká nadbytečná kvalifikace (overqualification) nebo zaměstnání pod úrovní kvalifikace (underemployment).

Maturitní vysvědčení je ve většině zemí předpokladem pro vstup na vysokou školu, někde postačuje samotné, jinde je třeba absolvovat přijímací zkoušky nebo skládat další zkoušky, které teprve poskytují přístup na vysokou školu.

V některých zemích opravňuje maturitní vysvědčení absolventy středních odborných škol pouze ke vstupu na odborné vysoké školy.

Maturitní zkoušky mají v evropských zemích dlouhou tradici, například ve Francii se jimi středoškolské studium zakončuje déle než 200 let. V českém školství se maturity zavedla jako součást významných reforem v letech 1848 až 1849.

Anna Konopásková

VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V EVROPĚ

Na počátku 21. století zaujímá celoživotní vzdělávání v agendě evropské politiky spolupráce ve vzdělávání hlavní místo. Ministři školství zemí EU jsou přesvědčeni o důležitosti vzdělávání dospělých a o jeho podstatném přispívání ke konkurenceschopnosti, zaměstnatelnosti a sociálnímu začleňování. Shodli se na tom, že by se do roku 2020 mělo nějaké formy vzdělávání účastnit alespoň 15 % dospělých.

Nejvíce nekvalifikovaných dospělých je v jižní Evropě

V roce 2009 bylo v Evropské unii kolem 76 milionů dospělých, kteří nedosáhli středního stupně vzdělání, jež je považováno za základ pro úspěšný vstup na trh práce i pro udržení zaměstnatelnosti. Tato skupina zahrnuje asi 23 milionů dospělých, kteří neukončili žádné další formální vzdělávání po prvním stupni základní školy. Zatímco v České republice tvořili v roce 2009 dospělí ve věku 25 až 64 let s nižším než středním vzděláním jen 8,6 % populace (což je nejnižší hodnota v Evropě), ve Španělsku a v Itálii jejich podíl dosahoval téměř 50 %, v Portugalsku a v Turecku byl dokonce vyšší než 70 %. V sousedním Německu činil tento podíl necelých 15 %, ve Velké Británii nedosáhla středního vzdělání celá čtvrtina dospělé populace. Kvůli této situaci stojí před evropskými zeměmi různé úkoly v souvislosti s vytvářením programů „druhé šance“.

Možnosti zvyšování kvalifikace

Problémem i nadále zůstává, že se dospělí s nízkou kvalifikací také méně účastní formálního celoživotního vzdělávání. To může zčásti souviset se strukturálními překážkami v systémech formálního vzdělávání, neboť v mnoha evropských zemích mají dospělí bez ukončeného základního vzdělání jen omezené možnosti k postupu na vyšší úroveň kvalifikace. Některé země poskytují programy formálního vzdělávání uspořádané do modulů nebo jednotek, což umožňuje žákům zvolit si vlastní učební cestu a postupně shromažďovat různé složky kvalifikace. V několika zemích mohou dospělí skládat zkoušky opravňující k udělení formálních certifikátů a kvalifikací bez absolvování vzdělávacích programů. To umožňuje dospělým, aby se připravovali na zkoušky svým vlastním tempem nebo si nechali uznat výsledky učení, které získali mimo formální vzdělávání.

Anna Konopásková

Pramen: *Adults in Formal Education: Policies and Practice in Europe*. Brussels: Eurydice, 2011.

**národní
ústav
odborného
vzdělávání**

ODBOBNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Informační bulletin NÚOV Praha
číslo 2/2011 vyšlo 1. 6. 2011

Vydává:

NÚOV, Weilova 1271/6, 102 00 Praha 10
tel.: 274 022 111, fax: 274 863 380
e-mail: nuov@nuov.cz, www.nuov.cz

Redakce: Zoja Franklová, Lucie Šnajdrová,
Alena Nová

Grafika a sazba: Jan Velický

Vedeno pod č. registrace MK ČR 6275
ISSN 1804-7211